

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående visst bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkammarväxlar m. m.

I skrivelse till bankoutskottet den 25 februari 1937 hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* hemställt, att utskottet ville föreslå riksdagen besluta, att fullmäktige skola äga att under tiden till och med den 31 maj 1937, när så enligt framställning från fullmäktige i riksbanken med hänsyn till riksbankens valutavårdande verksamhet erfordras, ställa till riksbankens förfogande riksgäldskontorets skattkammarväxlar eller skuldförbindelser i annan form intill erforderligt belopp i svenskt mynt ävensom att genom överenskommelse med fullmäktige i riksbanken träffa närmare bestämmelser rörande skuldförbindelsernas form, belopp, löptid m. m.

I sin förevarande skrivelse hava fullmäktige i riksgäldskontoret till en början meddelat, att fullmäktige i riksbanken i skrivelse den 5 februari 1937 till fullmäktige i riksgäldskontoret hemställt, att fullmäktige i riksgäldskontoret ville vidtaga åtgärder för sådan ändring av § 33 i reglementet för riksgäldskontoret, att fullmäktige berättigades att ställa till riksbankens förfogande riksgäldskontorets skattkammarväxlar eller skuldförbindelser i annan form även i inhemskt mynt, varjämte ifrågasatts borttagande av gällande tidsbegränsning för sådana skuldförbindelser.

Beträffande innehållet i och tillkomsten av förenämnda § 33 i reglementet för riksgäldskontoret får utskottet hänvisa till härvid fogad *Bilaga*.

Fullmäktiges i riksbanken skrivelse av den 5 februari 1937 är av följande lydelse:

»Den svenska penningmarknaden har under de senaste åren kännetecknats av mycket riklig tillgång på disponibla medel. En av de främsta orsakerna härtill har varit exportindustriernas goda avsättningsmöjligheter och den gynnsamma prisutvecklingen för våra viktigare exportvaror. Största delen av det belopp av utländska valutor, som strömmat in i landet, har sålts till riksbanken. Efterfrågan på valutor till finansierandet av införseln har ej stigit i samma utsträckning som tillgången.

En konsekvens av den rikliga tillgången på penningar inom landet har varit, att affärsbankerna frigjort sig från all rediskonteringskund i riksbanken och i stället på checkräkning samlat stora tillgodohavanden. I riksbanken inestodo sålunda på checkräkning för bankaktiebolagen den 30 januari icke mindre än 468 440 000 kronor; motsvarande siffra den 31 januari 1936 utgjorde 257 202 400 kronor.

Det är önskvärt att åtgärder vidtagas, som bereda riksbanken möjlighet

att, om det framdeles skulle visa sig erforderligt, åtstrama penningmarknaden. För detta ändamål kunna olika utvägar tänkas.

En utväg torde vara, att fullmäktige i riksbanken begagna sig av den fullmäktige enligt gällande banklag tillerkända rätten att, där omständigheterna sådant påkalla, medgiva räntegottgörelse å i riksbanken insatta medel.

En annan utväg att nå det angivna målet är, att riksgäldskontoret ställer till riksbankens förfogande skattkamarväxlar eller förbindelser på viss tid, vilka riksbanken försäljer. Som valutan för dessa förbindelser icke skall ställas till riksgäldskontorets förfogande, skall räntan på dem betalas av riksbanken.

Enligt § 33 i det för riksgäldskontoret gällande reglementet äga fullmäktige i riksgäldskontoret att till riksbankens förfogande ställa riksgäldskontorets skattkamarväxlar eller skuldförbindelser i annan form till erforderligt belopp i utländskt mynt med en löptid av högst två år, ävensom att genom överenskommelse med fullmäktige i riksbanken träffa erforderliga närmare bestämmelser rörande skuldförbindelsernas form, belopp, löptid, myntslag, inlösen m. m. Fullmäktige i riksgäldskontoret hava tidigare vid ett par tillfällen på begäran av fullmäktige i riksbanken ställt till deras förfogande dels skattkamarväxlar i utländsk valuta, dels utländsk kredit i annan form till erforderliga belopp.

Nu anförda bestämmelser äro sålunda för det nu avsedda ändamålet icke tillfyllest utan synas böra ändras så, att fullmäktige i riksgäldskontoret berättigas att utlämna dylika förbindelser även i inhemskt mynt. Dessutom är det önskvärt, att fullmäktige erhålla större frihet att bestämma löptidens längd. Tidsbegränsningen synes därför böra borttagas.

Under sådana förhållanden få fullmäktige i riksbanken med åberopande av det anförda hemställa, att fullmäktige i riksgäldskontoret ville vidtaga åtgärder för ovannämnda ändring av riksgäldskontorets reglemente.»

Av fullmäktiges i riksgäldskontoret skrivelse till bankoutskottet framgår, att *fullmäktige i riksgäldskontoret* i skrivelse till fullmäktige i riksbanken den 18 februari 1937 ifrågasatt ett uppskjutande av den föreslagna åtgärden till maj månad, då riksdagen eventuellt lämnat direktiv för penningvården i landet, men tillika meddelat, att, om fullmäktige i riksbanken skulle anse ett omedelbart avgörande nödvändigt, fullmäktige i riksgäldskontoret vore beredda att ingå till bankoutskottet med erforderlig framställning. Vid frågans avgörande syntes, framhöllo fullmäktige, två alternativ kunna ifrågakomma, det ena att en omedelbar reglementsändring i av fullmäktige i riksbanken önskad riktning beslöttes och det andra att fullmäktige i riksgäldskontoret bemyndigades att för viss begränsad tid tillhandahålla riksbanken skuldförbindelser av ifrågasatt slag, i vilket senare fall någon reglementsändring nu ej skulle ifrågakomma. Därest riksdagen skulle besluta i enlighet med det förra alternativet och den föreslagna bestämmelsen sålunda omedelbart bliva definitiv, borde densamma lämpligen intagas som ett nytt moment i reglementets § 33. Fullmäktige framhöllo emellertid, att det syntes vara lämpligast, att ett bemyndigande av ifrågavarande innebörd lämnades blott för viss tid, förslagsvis till utgången av maj månad 1937. Därest det skulle

visa sig erforderligt, kunde bemyndigandet före nämnda tidpunkt förnyas, varvid finge övervägas, huruvida detsamma fortfarande skulle gälla för viss tid eller bliva definitivt. Så länge bemyndigandet gällde endast för viss tid, borde detsamma, såsom förut framhållits, icke intagas i riksgäldskontorets reglemente, utan borde riksdagen endast lämna fullmäktige i riksgäldskontoret bemyndigande att under den tid bemyndigandet avsåge till riksbanken överlämna skattkamarväxlar m. m. på angivna villkor.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava i sin skrivelse vidare meddelat, att *fullmäktige i riksbanken* i skrivelse den 21 februari 1937 såsom sin mening uttalat, att det vore önskvärt, att en ändring av riksgäldskontorets reglemente, på sätt som ifrågasatts, eller en åtgärd av samma innebörd redan nu vidtoges. Därest fullmäktige i riksgäldskontoret icke för närvarande ville hos bankoutskottet göra framställning om en reglementsändring, syntes förslaget, att fullmäktige i riksgäldskontoret skulle av riksdagen bemyndigas att för viss begränsad tid, förslagsvis till utgången av maj månad 1937, tillhandahålla riksbanken skuldförbindelser av ifrågasatt slag, kunna tillgodose fullmäktiges i riksbanken önskemål för den tid bemyndigandet skulle avse.

Vid fullmäktiges i riksgäldskontoret skrivelse är fogat protokollsutdrag, utvisande, att vid ärendets behandling inom fullmäktige yrkats *d e l s* av *herr Lindquist* att fullmäktige måtte ingå till bankoutskottet med hemställan om ändring av § 33 i riksgäldskontorets reglemente i överensstämmelse med bankofullmäktiges förenämnda framställning av den 5 februari, vilket yrkande avslagits med samtliga röster mot en, *d e l s o c k* av *herr A. Anderson*, att fullmäktige i sin skrivelse till bankoutskottet i ärendet måtte uttala, att det nu av bankofullmäktige föreslagna förfaringssättet finge komma till användning endast under sådana förhållanden, då detsamma ställde sig fördelaktigare för riksbanken än de övriga utvägar, som i förevarande avseende stode riksbanken till buds, och då det icke föranledde olägenhet för riksgäldskontoret, vilket yrkande avslagits med samtliga röster mot en.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, anse fullmäktige i riksbanken önskvärt, att riksbanken beredes möjlighet att, därest så framdeles skulle visa sig erforderligt, i penningpolitiskt syfte åtstrama penningmarknaden. I avseende härå hava fullmäktige ifrågasatt, att riksgäldskontoret skulle tillhandahålla riksbanken skattkamarväxlar eller förbindelser av annan typ, genom vilkas försäljning riksbanken skulle kunna indraga medel från penningmarknaden och påverka denna i restriktiv riktning. Det nu föreliggande, av fullmäktige i riksgäldskontoret framförda och av fullmäktige i riksbanken biträdda förslaget innebär, att riksgäldskontoret under en viss begränsad tid, nämligen intill utgången av maj 1937, skulle erhålla bemyndigande att utan inskränkning i fråga om belopp, löptid m. m. för angivna ändamål ställa statspapper till riksbankens förfogande. Då vid en eventuell försäljning av sådana statspapper valutan icke skulle komma riksgäldskon-

Utskottet.

toret till godo, har det förutsatts, att därvid uppkommande räntekostnader skola bestridas av riksbanken.

Utskottet har för sin del funnit sig böra tillstyrka, att riksdagen lämnar riksgäldskontoret det begärda bemyndigandet, varigenom riksbanken skulle utrustas med ett valutapolitiskt hjälpmedel, som i vissa situationer på penningmarknaden kan bliva av betydelse för bankens valutavårdande uppgift. Oaktat något omedelbart begagnande av bemyndigandet icke torde ifrågakomma, har utskottet med hänsyn till att läget på penningmarknaden kan förändras i icke önskvärd riktning icke velat motsätta sig, att frågan trots sitt nära samband med frågan om riktlinjerna för valutapolitiken redan nu underställes riksdagen. Att märka är ock, att den nu föreslagna anordningen allenast innebär ett provisorium inom ramen av gällande valutadirektiv intill utgången av den tid, för vilken riksbanken befriats från skyldigheten att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld. Utskottet förutsätter, att därest här avsedda bemyndigande skulle behöva förlängas frågan härom upptages i samband med den förestående prövningen av valutapolitiken.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förevarande framställning, må medgiva, att fullmäktige skola äga att under tiden till och med den 31 maj 1937, när så enligt framställning från fullmäktige i riksbanken med hänsyn till riksbankens valutavårdande verksamhet erfordras, ställa till riksbankens förfogande riksgäldskontorets skattkamarväxlar eller skuldförbindelser i annan form intill erforderligt belopp i svenskt mynt ävensom att genom överenskommelse med fullmäktige i riksbanken träffa närmare bestämmelser rörande skuldförbindelsernas form, belopp, löftid m. m.

Stockholm den 5 mars 1937.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindley*, Johansson i Friggeråker, Ström i Lidköping, Bjurström, Nilsson i Mölndal, Swartling och von Horn;

från andra kammaren: herrar Holmgren, Lovén, Paulsen, Andersson i Falkenberg, K. A. Westman, Gustavson i Västerås, Osberg och Svedman.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

P. M.

angående tillkomsten av § 33 i riksgäldskontorets reglemente.

§ 33.

Fullmäktige äga att på framställning av fullmäktige i riksbanken ställa till riksbankens förfogande riksgäldskontorets skattkamarväxlar eller skuldförbindelser i annan form intill erforderligt belopp i utländskt mynt med en löptid av högst två år ävensom att genom överenskommelse med fullmäktige i riksbanken träffa erforderliga närmare bestämmelser rörande skuldförbindelsernas form, belopp, löptid, myntslag, inlösen m. m.

Ett stadgande av i huvudsak motsvarande lydelse infördes första gången i det år 1908 utfärdade reglementet för riksgäldskontoret. Anledningen härtill utgjordes av en skrivelse från fullmäktige till statsutskottet vid nämnda års riksdag, vari anfördes följande:

»Enligt § 74 i riksgäldskontorets reglemente skola riksgäldskontorets kontanta tillgångar, så vitt och så länge de icke behöva användas för kontoret åliggande utbetalningar, insättas i riksbanken eller *hållas den allmänna rörelsen till handa*. Denna sin uppgift fyllde riksgäldskontoret förr på det sätt, att medel av ifrågavarande slag utlånades huvudsakligen till enskilda bankinrättningar inom landet. Numera har denna utlåning till enskilda svenska bankinrättningar upphört. I stället har riksgäldskontoret under de senaste åren bemödat sig att hålla största möjliga tillgodohavanden stående i utlandet, vilka, efter hand som de behövt för verkställandet av riksgäldskontoret åliggande utbetalningar indragas, eller då extra ordinära behov av betalningsmedel på utlandet yppats, genom riksbankens förmedling ställts till den allmänna rörelsens förfogande.

Vid flerfaldiga tillfällen och i all synnerhet vid sådana tidpunkter, då dylika extra ordinära behov gjort sig gällande, har det visat sig vara till stort gagn, att riksgäldskontoret kunnat på ett verksamt sätt bispringa den allmänna rörelsen med utländska valutor. Denna erfarenhet har under den senaste tiden ånyo bekräftats.

Att riksgäldskontoret kunnat under de senaste månaderna i den utsträckning, som skett, underlätta den allmänna rörelsen genom att tillhandahålla utländska betalningsmedel, har berott av den tillfälliga omständigheten, att riksgäldskontoret under sistlidna juni månad i utlandet upptagit ett nytt större lån samt att de medel, som influtit för detta lån, ännu icke kommit till användning för därmed avsedda ändamål.

Det kan emellertid inträffa, att extra ordinära behov av betalningsmedel på utlandet framträda vid en tidpunkt, då riksgäldskontoret till sitt förfogande har varken disponibla utländska tillgodohavanden till avsevärda belopp, ej heller någon lånerätt. Då dylika behov kunna oväntat uppträda, och då bristande förmåga från riksgäldskontorets sida att underlätta den allmänna rörelsen genom att tillhandahålla utländska valutor kan medföra finansiella rubbningar av vittgående omfattning, synes riksgäldskontoret

böra sättas i stånd att, oberoende av kontorets lånerätt för andra ändamål, kunna i oförmåda avseende understödja den allmänna rörelsen.

Vid övervägande av de olika utvägar, som för vinnande av detta ändamål skulle kunna anlitas, hava fullmäktige i riksgäldskontoret efter gemensam överläggning med fullmäktige i riksbanken och i full överensstämmelse med sistnämnda fullmäktiges enhälliga uppfattning kommit till det resultat, att den bästa utvägen vore, att fullmäktige i riksgäldskontoret erhöle bemyndigande att på framställning av fullmäktige i riksbanken ställa till riksbankens förfogande intill visst belopp riksgäldskontorets skuldförbindelser i form av skattkamarväxlar eller i annan form, i utländskt mynt.

Att åstadkomma någon utredning angående det belopp utländska betalningsmedel, riksgäldskontoret sålunda borde sättas i stånd att vid framdeles inträffande behov ställa till den allmänna rörelsens förfogande, låter sig av naturliga skäl ej göra. En år 1899 företagen utredning rörande *da* föreliggande extra ordinära behov av dylika medel slutade på ett belopp av omkring 25 miljoner kronor. Med hänsyn därtill att näringslivet på de flesta områden under tiden sedan dess undergått en högst betydande utveckling, torde beloppet av ifrågavarande skuldförbindelser icke böra sättas lägre än till 40 miljoner kronor. Löptiden för skuldförbindelserna torde icke böra överstiga två år. De närmare bestämmelserna rörande skuldförbindelsernas form, belopp, löptid, myntslag, inlösen m. m. torde böra vid varje förekommande fall fastställas genom avtal mellan fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret.

På grund av vad sålunda anförts tillåta sig fullmäktige i riksgäldskontoret vördsamt hemställa, att statsutskottet ville hos Riksdagen söka utverka att i § 76 av riksgäldskontorets reglemente intages ett så lydande tillägg:

Fullmäktige äga att på framställning av fullmäktige i riksbanken ställa till riksbankens förfogande riksgäldskontorets skuldförbindelser i form av skattkamarväxlar eller i annan form intill ett belopp av 40 miljoner kronor i utländskt mynt med en löpetid av högst två år; erforderliga närmare bestämmelser rörande skuldförbindelsernas form, belopp, löpetid, myntslag, inlösen m. m. träffas genom överenskommelse mellan fullmäktige och fullmäktige i riksbanken.»

Enligt ett vid skrivelsen fogat utdrag av protokoll, hållet vid gemensamt sammanträde av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret den 2 januari 1908, hade samtliga fullmäktige i riksbanken, efter föredragning av nämnda skrivelse, uttalat, att de funne det framställda förslaget synnerligen lämpligt och att de för sin del ville i allt ansluta sig till den i skrivelsen uttalade uppfattningen.

På hemställan av det sammansatta stats- och bankoutskott, som behandlade fullmäktiges skrivelse, beslöt riksdagen lämna fullmäktige det begärda bemyndigandet.

I 1908 års reglemente infördes hithörande bestämmelser i § 86, som erhöi följande lydelse:

Fullmäktige i riksgäldskontoret äga att på framställning av fullmäktige i riksbanken ställa till riksbankens förfogande riksgäldskontorets skuldförbindelser i form av skattkamarväxlar eller i annan form intill ett belopp av 40 miljoner kronor i utländskt mynt med en löpetid av högst två år ävensom att genom överenskommelse med fullmäktige i riksbanken träffa erforderliga närmare bestämmelser rörande skuldförbindelsernas form, belopp, löptid, myntslag, inlösen m. m.

Skillnaden mot nuvarande formuleringen i § 33 bestod sålunda huvud-

sakligen i bestämmelsen om ett maximibelopp för överlämnade utländska valutor.

I samtliga följande reglementen intill år 1930 återfinnes ifrågavarande stadgande oförändrat.

I ett till bankoutskottet vid 1930 års riksdag av fullmäktige avgivet förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret hade fullmäktige, som efter samråd med bankofullmäktige ansett den förenämnda begränsningen till 40 000 000 kronor böra bortfalla, ändrat bestämmelsen om tillhandahållande av skattkamarväxlar i överensstämmelse därmed. Samtidigt hade emellertid jämväl orden »i utländskt mynt» uteslutits ur paragrafförslaget utan att någon motivering därför lämnats.

Bankoutskottet yttrade härom följande: »Enligt vad utskottet under hand inhämtat av förste deputeraden i riksbanken, är det med hänsyn till den numera betydligt ökade omfattningen av kapitalrörelserna mellan vårt land och utlandet ur riksbankens synpunkt önskvärt att upphäva den nuvarande begränsningen av det belopp i svenska statens skuldförbindelser, som fullmäktige i riksgäldskontoret äga efter framställning från bankofullmäktige ställa till riksbankens förfogande. Utskottet delar denna uppfattning och tillstyrker därför det av fullmäktige i riksgäldskontoret i sådant syfte framställda ändringsförslaget. Utskottet förutsätter därvid, att det i paragrafen avsedda förfarings sättet för täckande av eventuellt uppkommande behov av utländska valutor liksom hittills kommer att tillämpas endast under sådana förhållanden, då detsamma ställer sig fördelaktigare för riksbanken än de övriga utvägar, som i sådant avseende stå riksbanken till buds, och då det icke föranleder olägenhet för riksgäldskontoret. De utgifter i form av ränta, kapitalrabatt o. d., vilka kunna komma att uppstå i följd av försäljning eller belåning av sålunda riksbanken tillhandahållna skuldförbindelser, torde böra bestridas av riksbanken.

Såsom framgår av det nyss anförda, innebär emellertid det av fullmäktige framlagda förslaget på denna punkt jämväl en sådan utsträckning av den fullmäktige meddelade befogenheten, att fullmäktige skulle kunna ställa till riksbankens förfogande svenska statens skuldförbindelser icke endast, såsom hittills, i utländskt utan även i svenskt mynt. Enligt utskottets mening bör emellertid en ändring av denna art och räckvidd icke i förevarande sammanhang genomföras. Utskottet har därför i § 33 av sitt reglements förslag bibehållit stadgandet om att skuldförbindelserna skola avse utländskt mynt.»

Riksdagen biföll utskottets förslag, och § 33 i riksgäldskontorets reglemente har sålunda från år 1930 haft sin nuvarande lydelse.

Stockholm den 24 februari 1937.

Torsten Bjerlöw.

Notarie i riksgäldskontoret.